

De Heraut

VAN DE

Gereformeerde Kerken in Nederland.

Het auteursrecht van den inhoud van dit blad wordt verzekerd overeenkomstig de wet van 28 Juni 1881 (Staatsblad N°. 124).

Zondag 18 September 1887. N°. 508.

Dit blad wordt geregeld des Vrijdags aan de geabonneerden verzonden. Bijlagen van medewerkers, ingezonden stukken en alles wat verder den inhoud van dit blad betreft, te adresseren aan de REDACTIE, Abonnementen en Advertentie aan de ADMINISTRATIE van De Heraut, Warmoesstraat 106, Amsterdam. Inzendingen die later dan Dinsdag vóór 's namiddags te 12 uur worden ontvangen kunnen voor het nummer van die week niet meer in aanmerking komen.

Abonnementen: franco aan huis, per drie maanden / 1.20. Afzonderlijke nummers aan het Bureau 10 Cent. Abonnementen worden aangenomen door alle Boekhandelaars, Postdirecteuren enz. en aan het Bureau, Warmoesstraat 106, te Amsterdam. Advertentie: van 1 tot 6 regels 60 Cent; voor elke regel meer 15 Cent. Aanvragen en vermelding van lijdgeven en Verslagen van Verenigingen 10 Ct. per regel.

Van God den Zoon.

EUFDE ZONDAGSAFDEELING.

IV.

Want er is één God: er is ook één Middelaar Gods: en der menschen, die menschen Christus Jezus. 1 Tim. 2: 5.

Onze Catechismus bespreekt nog afzonderlijk „het zoeken van zaligheid bij de heiligen,” om ook dit als een kennelijke verloopeling van den Christus als den algenoegzamen Zaligmaker te brandmerken. Hierin is de reuke der Reformatie nog. Thans in onze dagen is het gevaar van heiligen-aanbidding, of inroeping van de voorbede van afgestorvenen, in onze Gereformeerde kerken niet zoo dreigend meer. En toch bewijst de Catechismus ons ook hierin een dienst. Waar wij toch, naar den aard onzer huidige kerkelijke toestanden, dit punt licht glippen lieten, noopt hij ons, ook bij dit gevaar stil te staan, en draagt alzoo zorg, dat het wapen waarmee dit gevaar, zoo het weer opkwaam, bestreden moet worden, in ons arsenaal niet roeste.

Ja, er moet meer gezegd. Al is het onder ons Gereformeerden nog niet tot heiligen-aanbidding gekomen, toch dient het oog er voor op te slaan, dat ook op Protestantisch terrein hetzelfde onkruid reeds weer begint op te schieten, waaruit Rome dwaling ten deze voortvloeit. En dat niet doordien Rome ze op ons erf overplantte, dat in het minst niet. Neen, maar doordien het menschelek hart, goetdier het feit gaat, in alle eeuwen en onder alle hemelstreken, steeds met logische consequentie in dezelfde afwijkingen vervalt. De vorm, waarin zulk een dwaling zich voordoet, moge uiteenloopen, maar de grondbedoeling van het hart blijft dan toch één. Het zijn en blijven dwalingen van dezelfde soort, familie en vertakking.

In de Heilige Schrift wordt het aan de kerke Gods gedurig ingefluisterd, ingeprent en schier ingestampt, dat toch de Heere alleen groot moge geacht worden, en dat van elk menschenkind onder ons gelde: „Laat gijlieden dan af van den mensch, wiens adem in zijn neusgaten is, want waarin is hij te achten?” of gelijk de Psalmist uitroept: „Immers is ieder mensche ijdelheid.” Dit belijdt de kerk dan ook, en noch in onze kerken, noch in de kerken die nog onder Rome's hiërarchie staan, zal er iemand zijn, die dit openlijk loochent. Maar komt ge nu op de practijk des levens, o, dan bevindt ge het in Rome en bij ons, en zelfs in uw eigen huis en in uw eigen persoonlijke opinie zoo heel anders. Dan is de inbeelding die verreweg de meeste, en soms vooral de onbeduidendste middelmatigheden van zichzelf hebben, grenzenloos. Dan vindt ge in de meeste kringen ten opzichte van familie en vrienden een onderlinge verheffing en verheerlijking, die voor elk buitenstander lachverwekkend is. En dan vindt ge bij elk ongeval of voorkomende verlegenheid zulk een blind vertrouwen op menschen, en zulk een schamper wantrouwen jegens den Almachtigen God, dat een vroom en nuchter toeschouwer zich-zelfen afvraagt, of we ook in de omgekeerde wereld zijn.

Dit kwaad nu sluip ook ongemerkt in ons kerkelijke en godsdienstig leven in, zoodra de Bediening des Woords er niet ernstig en rusteloos tegen waarschuwt en de eerste beginselen er van niet als contrabande op de grenzen stuit.

Toen het hier bedoelde kwaad dan ook pas in de Christelijke kerk begon op te komen, hebben de toenmalige leeraren zeer wel beseft, dat hiermee aan de eere Gods afbreuk werd gedaan, om den mensch weer ten troon te verheffen, maar ze zijn er niet aanhoudend genoeg, niet doorzettend genoeg, niet met genoeg veerkracht tegen opgetreden. De nagalm van dat verzet der leeraren valt thans nog in de belijdenis der Roomsche kerk te beluisteren en wie zich mocht inbeelden, dat Rome in haar kerkelijke uitspraken ooit menschenaanbidding als zoodanig gelast of ook maar vergoelikt heeft, vergist zich. Neen, ook op dit stuk, zijn Rome's kerkelijke uitspraken zoo voorzichtige en sober gesteld, dat de geestelijkheid vrij uitneemend bleek te beseffen, hoe met het prijsgeven van de, alleen aan God toekomende, eere aan menschen of aan enig creatuur, de wortel van alle ware godsvrucht werd doorgesneden. En voorzover Rome in haar officiële uitspraken teeling, stak ze aan het volk toch nooit anders dan de pink toe, en wachtte er zich wel voor, met heel de hand het verkeerde aan te wakkeren. Doch wat baatte dit? Waar de theorie de pink toestak, greep de practijk des levens aanstands tot de hand, liefst met heel den arm er bij, en schriklijk is het te zeggen en om te zien, hoe bitterlijk dit overbrengen van de uitgangen der ziel van God op menschen alleens in Rome's kerk is doorgebroken. Niet, dat spreekt vanzelf, bij de hogere persoonlijkheden en de denkers. Die vervallen daar niet in. Maar wie veel in Roomsche landen, vooral op het platteland en in afgelegen streken gereisd heeft, werd keer op keer bedroefd door de treurige ervaring, hoe hijgottich hier de vrome zielen aan de creatuurlijke namen van heiligen en patroons en engelen hangen blijven en hoe er van een toegang en doorgang tot het Eeuwige Wezen voor de verdoolde en beangste zielen schier geen zweem of schaduw over is.

Juist met het oog hierop, dient daarom ook in onze Protestantische kerken gewaakt, dat geen inkruipeel hoe zwak ook worde toegelaten; want weet wel, *gij zijt niets beter noch sterker van geest dan uw Roomsche medemenschen*, en zoo ge op den rand van denzelfden kuil, waarin hij viel aandringt, zult ook gij in dienzelfden kuil vallen. In Engeland en in Duitschland gaat het daar zelfs reeds heen. Bijna niet om te gelooven is het, hoe ver in de Engelsche bisschoppelijke kerk de overbrenging van de eere die Gode alleen toekomt op menschenamen en menschenbeelden reeds voortschreed. Toch was ook deze kerk oorspronkelijk een Gereformeerde kerk, maar die te kwader ure een hiërarchischen bestuursvorm en veel uiterlijk ceremonieel bijhield. Daar hebben vooral Calvin en Bulliger en Joan à Lasco voortertijl Cranmer wel tegen gewaarschuwd. Maar Cranmer waande, dat hun voorstelling van het gevaar overdreven was. En zie, thans is dit kwaad reeds zoo machtig geworden, dat nagen van de tien, bij het binnentreden van zulk een ritualistische kerk, zich niet anders inbeelden dan dat ze in een Roomsche kerk te recht kwamen. En in Duitschland sluip het kwaad wel langzamer voort, maar kan men toch de beelden van Luther reeds op den wand gemaald vinden juist op dezelfde wijze als waarop men in Rome's kerk de beelden der heiligen schildert.

Ook onze kerken mogen dus wel op haar hoede zijn. Haar „heiligen” waren een tijdlang „de leeraren”, en de „dominatie” was in het laatste der vorige

eeuw zoo ver voortgewoerd, dat ze grenade aan afgoderij. Nu nog is men maar al te veel het van de „heiligen” bezielden predikers, met name in sommige kringen van vrouwen, met zulk een alle perk en maat te boven gaande vereering worden aangezien en aangestaard, dat de vraag of hierin ook gezondigd werd, reeds ophield een vraag te zijn. In andere kringen weer wordt niet reeds afgestorven leeraren van hoogen naam en met bekende oude schrijvers een soort vereering gedreven, die evenin altoos de juiste grenzen weet te eerbiedigen, en zeer stellig door Brakel, Smijtegelt, Comrie en wie er meer zijn, zoo ze uit hun graven konden opstaan, zou bestreden worden. Zelfs bij mannen, die eerst kortelings overleden, gelijk in sommige kringen van den kostelijken leeraar uit Elberfeldt, is dit kwaad kennelijk. En dat niettegenstaande deze mannen juist door altoos voor de eere Gods te roepen en den mensch in zijn niet neer te werpen de harten hadden veroverd.

Doch ook buiten den kring der leeraren is hier veel brandstof voor het kwade vuur aanwezig. Of worden niet sommige vaders en moeders in Christus in meer dan één laing hooggeschat op een wijze, die hun ziel moet schaden? Hecht men niet soms aan de keur van menschen op een wijze, die toont dat de vrijheid van den Christenmensch die alleen naar zijn God vraagt, ontbreekt? Sluip er niet bij aanvragen om de voorbidding der gemeente vaak een afgodisch begrip in, alsof in die voorbidding een magische kracht school? Ziet men niet almeer een belemmering, een bezigzinn van onzen geest met de dooden toenemen, die allengs een denkbeeldig karakter erlangt? Hoe verschillen niet onze huidige begrafenis van den eeuwigd onzer vaderen? Wie denkt op onze smakeloos pronkerige, onsmakelijke en wanstaltig opgesteerde begraafplaatsen nog aan den ernst des doods en dien toorn des Heeren, waardoor ons kwijnend leven vergaat? En alsof zelfs de grenslijn van het graf deze waart nog niet stuiten kon, wat vindt men niet ook in Protestantische kringen vaak een sentimenteel voortleven van den geest in een ingebeelde gemeenschap met uitgedragen dooden. Algemeen ziekelijke afdolingen die ten leste tot de zonde der Spiritisten hebben geleid, en de gebonden van harte verlok, om met Saul naar Endor te gaan en zich te vergasten aan het oproepen van gestorven geesten.

Dit alles nu ligt op één lijn met de heiligen-vereeering van Rome.

Bij dit alles toch, zal een iegelijk evenals Rome ten ernstigste betuigen, dat niemand bedoelt het creatuur in de plaats van God te schuiven, en dat in tegendeel dit alles slechts strekken moet, om de ware Godsvereeering te bevorderen. Maar de uitkomst is juist omgekeerd, en de vrucht bij Rome en bij ons steeds even noodlottig.

De ware aanbidders, zegt de Heere Jezus, zullen den Vader aanbieden in geest en in waarheid. En waar wij in onze nietigheid en zondigheid terugschrikken, om voor de Aanspraakplaats van een heilig God te naderen, daar roemt Paulus met heel de kerke der verkorenen, dat wij de toeliding tot den Troon der genade hebben *alleen door onzen Heere Jezus Christus*, door wien de toegang in de hemelen voor onze gebeden openstaat.

Dat in Israël de gebeden aan meer creatuurlijke innemingen gebonden waren, vindt zijn verklaring in den dienst der schaduw, zoolang de Christus nog niet verschenen was. Doch al deze ceremoniën hadden dan ook geen ander doel, dan om de gebeden van Israël met den Naam van Christus te

overschaduwen. Sinds hij kwam, vielen deze schaduwen dus weg, en mengt zich de Naam van Christus in onze gebeden niet meer door deze, thans ijdel geworden ceremoniën, maar door de voorspraak van Christus zelf, die in de hemelen leeft.

Al wat zich derhalve thans nog creatuurlijk in onze gebeden mengen wil is vermindering van den ernst en verlaging van den toon van ons gebed, en strekt niet om ons tot den Vader te brengen, maar houdt van den Vader af.

En hiertegen nu moet de Naam van Jezus ons het wapen zijn.

Zijn Naam is Jezus. Zijn Naam alleen. Hij deelt dien Naam met niemand anders. Vandaar dat we er zoo sterk op drongen, dat ge dien Naam toch *absoluut* zoudt nemen. Niet maar: *een Jezus*, maar *de Jezus*, *uw eenige Jezus*. Hij alleen de volkomene en algenoegzame Zaligmaker en aanbinger van alle heil.

Al wie derhalve oordeelt, dat hij bij Jezus nog iets bij behoefte, doet te kort aan zijn Naam en Wezen, en in dien zin is het volkomen waar wat de Catechismus zegt, dat door zulk misbruik de Naam van Jezus wordt verloochend.

Toch zij niet met zijn pleit tegen Rome ten deze voorzichtig.

Immers Rome beweert gezinsins, dat niet door Jezus alleen verhooring der gebeden ons zou toekomen, maar houdt slechts staande, dat er om die voorbede van Jezus te verkrijgen, invloeden op hem werken moeten. En dat het nu, overmits er kunnen vertrouwelingen des Heeren zijn, die meer invloed op hem hebben, dan wij, nuttig is de voorspraak van deze vrienden des Heeren te onzen behoeve in te roepen. Ongeveer zooals ge u voorstellen kunt, dat ge in de dagen van Jezus' omwandeling op aarde, aan den discipel dien Jezus liet had en die in zijn schoot aanlag, zoudt verzocht hebben: „Vraag gij dit voor mij aan Jezus”, dat we zoo ook aan de heilige apostelen of aan de heiligen der kerk vragen zullen: Gij hebt meer invloed bij Jezus dan ik, vraag gij dit voor mij, of althans ondersteun mijne smeeking!

Op zichzelf ligt hierin dan ook niets ondenkbaars. Ook onder ons is het een lieflijke gedachte, dat onze broeders en zusters ons in ons gebed en in onzen nood niet alleen laten staan, maar met en voor ons den Heere aanloopen in hun smeeking. De apostelen gaan ons hierin voor. Heel de kerk heeft alle eeuwen door deze practijk geoefend. En het gebed der gemeente gaat nog elken Sabbat voor zieken en lijdenden tot den Heere op.

Daarin ligt dus op zichzelf de veroordeeling van de heiligen-aanroeping niet.

Neen, ze ligt hierin:

1°. Of wij de voorbidding der heiligen zullen vragen, staat niet aan ons te beslissen, maar moet uitgemaakt door Gods Woord. Er mag in onze Godsvereeering niets eigendunkelijks noch eigenwilligs zijn. Niet wij hebben te bepalen hoe die Godsvereeering zijn zal, maar we hebben ons daarbij stipt te houden aan wat de Heere ons in zijn Woord bepaalde en beval.

Bleek dus uit dat Woord, dat Israël gelast was, om Abraham, Isaak en Jakob aan te roepen, ten einde door hun voorspraak verhooring te vinden; en was ook in het Nieuwe Verbond ons die weg ontsloten, elk onzer zou volgen moeten. Maar dit is niet zoo. Nergens wordt van de patriarchen of profeten of heiligen des Ouden Verbonds geleerd, dat ze *na hun dood* een priesterlijke voorbidding uitoefenden, die door de nog levenden onder Israël werd verzocht en opgewekt; en onder het Nieuwe Verbond is met

niet één enkel woord van zulk een aanroeping sprake.

2°. De inroeping van de voorspraak van de heiligen na hun dood gaat uit van de veronderstelling, dat onze gebeden tot hen ook kunnen doordringen. Nu ontkennen we niet dat dit kan. Maar we zeggen, dat ons desdaangaande *niets* geopenbaard is. Van Jezus weten we, dat hij uit den hemel ons hoort. Maar van de apostelen of heiligen is desdaangaande ons niets verzekerd of bevestigd. De Schrift zwijgt er van. En daar nu de Schrift daarvan niet had kunnen zwijgen, zoo deze heiligen-aanroeping door God gewild en gelast was, zoo besluiten we, dat de onmisbare voorwaarde voor deze heiligen-aanroeping ten eenemale ontbreekt.

3°. Ditzelfde geldt ook van de inroeping van de voorbede van Maria en de engelen. Geen onzer denkt er aan te ontkennen, dat de engelen in den hemel gemeenschap met den Verlosser hebben, want hij is hun heerlijk Hooft. Ook belijden we volstandig, dat de engelen liefde voor Gods verkorenen hebben, en in het werk hunner zaligheid door den Heere gebruikt worden. „Zijn ze niet gedienstige geesten, die uit worden gezonden om dergenen wil die de zaligheid beërven zullen?” Maar hieruit volgt wel dat de Heere op de engelen werkt, om ons door hen het heil toe te dienen, maar volstrekt niet dat de engelen op den Heere werken, om ons ter wille te zijn. Ook van Maria koesteren we hooge gedachten. Zij is onder alle vrouwen door Gods bestel uitverkoren tot het zaligste wat een vrouw zich denken kan, om namelijk den Verlosser der wereld in haar schoot te ontvangen. Maar van zijn kruis verwijst de Heere zijn kerk niet naar de voorbede van Maria, maar zendt een Johannes en Maria samen huiswaarts, en bidt zelf voor zijn vijanden.

Al ontkennen we dus niet, dat er ook in den hemel gemeenschap bestaat tusschen den Heiland en de door hem verlorene Maria, toch volgt hieruit in het allerminst niet, dat zij onze beden hoort, onze noodden kent, en voor ons bidt tot den Heiland.

4°. De heiligen-aanroeping van Rome wordt bovendien nog door dit zeer ernstig bezwaar gedrukt, dat ze als heiligen leert aanroepen tal van personen, die geheel in het duister der vergetelheid schuilen, en van wier leven men schier niets weet. Want al hebben de *Bollandisten* door hun *Vitae sanctorum* hiertegen ook schitterend geprotesteerd, toch kan die schittering hunner prachtige uitgave den kenner der historie niet verblinden. Ongetwijfeld zijn er tal van zeer vrome mannen en vrouwen in Jezus' kerk geweest, en zijn enkelen zeer ver in de geheimnissen des innigen levens en in de verloochening van zichzelf voortgeschreden, maar *zoo* kent toch niemand hun leven, dat ooit de mogelijkheid ontstaan zou, om zeker te weten, dat ze in gedachten, woorden en werken, van alle zonde vrij raakten. Zelfs van de allerheiligsten betuigt daarom onze Catechismus, „dat ze in dit leven nog slechts een klein deel van deze gehoorzaamheid bereikt hebben,” en juist deze allerheiligsten hebben het volhardendst het *Onze Vader* gebeden, en daarin 666 geroepen: „Vergeef ons onse schulden.”

5°. Bovendien, na hun dood zijn alle afgestorvenen, die ten leven ingaan, *heilig*. De dood is een afsterfing van *alle* zonde. *Allen* die in Jezus ontslepen staan dus als heiligen gelijk. En al ontkennen we dus niet, dat er ook in den hemel *verschil* van graad blijft, toch mag nimmer *verschil* van standpunt tegenover den Heiland toegelaten. Het is onwaar, dat de Heere Jezus in den hemel,

Iets over het Antinomianisme in de 17e eeuw.

XXX.

Stroobants suspensie.

Vele jaren had nu Stroobants zaak geduurd en nog scheen er geen einde aan te kunnen komen. De groote lankmoedigheid der classis, die haar gedwongen had, om elke beleediging vergetende, alles te doen wat zij kon, om den dwalende terug te brengen, was door Stroobant zelf en zijn vrienden misbruikt. Dit bleek weer op de vergadering van 11 November 1694. Toen de voorzitter wilde beginnen met Stroobant enige vragen te doen, leverde deze een geschied in, waarin hij zich beviel verklaarde op alle vragen te antwoorden, mits men hem niet op een of ander verkeerd woord vervolgde. Voorts bleef hij bedenkingen behouden tegen enkele uitdrukkingen en spreekwijzen in het geschied der classis. Daar hij nu zichzelf niet vertrouwd, had hij enkele

personen geraadpleegd; hun advies wilde hij nog inwachten. Maar de voorzitter begon met de vragen, toen daar op eens eenige vrienden van Stroobant, o. a. Ds. Suerman, het woord vroeg en beweerde, dat hij ook alle uitdrukkingen, door de classis in haar geschied gebruikt, niet zou kunnen ontleed. Nadat deze nu in de gelegenheid gesteld waren, om hunne bezwaren op te sommen, besloot de meerderheid der vergadering, dat die aanmerkingen van Suerman en de zijnen niet van zoo'n groot gewicht waren, dat men er enige verandering voor in het stuk der classis behoefde te brengen. Dinsdagnacht maakte Stroobant er 14 dagen later gebruik van, om de eigenlijke kwestie te ontwijken, zoolals hij zeide, „op raad der protesteerenden, de classis te verzoeken, om over zijne reeds schriftelijk ingeleverde belijdenissen te oordeelen, of ze gereformeerd en rechtzinnig zijn of niet, en volgens dien de fiscale uitspraak te reguleeren.” Hij verklaarde, dat hij zoo gaarne gereformeerd zou zijn. Bij deze verklaringen voegde hij een soort confesie, die wel wat nader kwam aan die der classis, maar toch nog te veel verscheelde, om hem daarop voor rechtzinnig te kunnen verklaren. Daarom werd Ds. Stroobant van zijne bediening gesuspendeerd, totdat hij contentement gegeven zou hebben. In dienzelfden geest werd aan het collegium qualificatum van Hoek geadviseerd. Daar echter hierbij de mo-

tieven voor de suspensie niet gevoegd waren, besloot de classis den 2den December, na haar vorig besluit gehandhaafd te hebben, in de Akte de redenen op te nemen, waarom zij, na jarenlange toegeeflijkheid, besloten had eene eindbeslissing te nemen. Natuurlijk werd hierbij gewezen: 1. op Stroobants „slingsdige tergeversien” om zich te zuiveren van de antinomianische gevoelens, welke in deze tijden de gemeente zoo grootelijks verontreinigden en beroeren”; 2. op de kerkenorde van Veere, anno 1610 c. III § 4 en het formulier van onderteekening van Ds. Stroobant zelf.

De afgevaardigden der Classis hadden tot taak deze beslissing aan het consistorie en het Collegium Qualificatum van Hoek aangevaan te maken. Voorwaar een moeilijke taak, daar de dwaling van Stroobant al diep geworteld was. Den 1en Maart 1695 kwamen de deputaten der Classis aan. Des anderen daags werd op hun verzoek collegium qualificatum gehouden, en hun, ondanks het verzet van Stroobant, de voorzitterstoel afgestaan. Toen deelde een der afgevaardigden het advies tot suspensie van Ds. Stroobant mee, alsmede de punten, waarop dit advies rustte.

Stroobant raakte zeer in het gedrang. Hij bood aan, alle Theologische punten door de Classis opgegeven, te tekenen, mits hij wat het intrekken zijner dwalingen betrof, volstaan kon met het algemeene: Ik verwerpe alle anti-

nomianische gevoelens en stellingen.” Echte men echter onderteekening van ieder artikel in het bijzonder, dan besreed hij ieder punt in het stuk der Classis, o. a.: „dat in eenen geloovige geen apprehensie voor Gods toorn, noch vrees voor de verdiende straffen der zonde, bijzonder niet van de verdoemissen kan plaats hebben!” „Maar zoo komt gij in strijd met het Woord des Heeren”, zeide een der gedeputeerden, „zoolals Hebr. 11: 7, Ps. 6: 1, Job. 10: 2.”

Blijkbaar had Stroobant op deze weerlegging niet gerekend. Verlegen antwoordde hij: „Ik kan u hierop niet antwoorden, maar zulke argumenten van een Schriftuur-plaats twee of drie bewegen mij echter niet. Toch ben ik bereid om het eerste hoofdstuk der classis, zoolals het daar ligt, te onderteekenen.”

Reeds had Stroobant de pen in de hand, toen Hulsius hem toeriep: „Weet wat ge doet, collega Stroobant. Ge moet onderteekenen als in Gods tegenwoordigheid, laat dus hiervan af, indien uw hart niet instemt in het opgeschrevene.”

„Nu broeders,” hernam toen Stroobant, „geeft mij dan nog eenigen tijd tot bedenken. Wat ik niet kan onderteekenen, zal ik uittrekken.”

De vergadering gaf Ds. Stroobant weer vier weken.

DR. GAAY FORTMAN.